

R e s p u b l i c a

K o n e c A l l i e n d a .

/Článek z britského týdeníku "The Economist"/

Tímto názvem komentoval ve svém článku vlivný britský týdeník "The Economist" v minulém týdnu puč v Chile. Časopis "The Economist" soudí, že potlačení demokracie v Chile je politováníhodné. Velkou část odpovědnosti za to nese sám dr. Allende, který se svými stoupenci neustále porušoval ústavu. Prezident Allende není mučedník, a i když je pravda, že spáchal sebevraždu. Rozpoutání se krvavé občanské války tak za ni ponese vinu i dr. Allende a členové marxistických stran usilující o totální moc. Ozbrojené síly v Chile trpěly Allenda téměř tři roky. Za tu dobu se mu podařilo uvrhnout zemi do nejhlubší společenské a hospodářské krize v současných dějinách. Konfiskace soukromých statků a tovarů znamenal znepokojivý pokles výroby a ztráty znárodněného průmyslu dosáhly loni jak se oficiálně přiznává jednu miliardu dolarů. Za uplynulých 12 měsíců vystoupila inflace na 350 %. Drobní podnikatelé byli přivedeni na mizinu, hospodyně museli den co den stát ve frontě na základní potřeby. Rostoucí zoufalství způsobila stávka, kterou vyhlásili před 6 týdny řidiči nákladních automobilů. Pocit, že se z parlamentu stalo páte kolo u vozu ještě prohloubil pouliční násilností, a to, že vládě trpělo růst ozbrojených skupin krajní levice, které se otevřeně připravovaly na občanskou válku.

Ozbrojené síly nakonec zasáhly, protože se nepodařilo ústavními prostředky zkrotit neústavní chování vlády. Signálem k převratu bylo, že se ozbrojení extremisté pokoušeli rozvracet ozbrojené síly zevnitř. Teprve budoucnost ukáže zda ozbrojené síly, byly 100 % sjednoceny v odporu proti svržené vládě. Předák nového vojenského režimu generál Noches a jeho kolegové nebyli nikým nastrčeni. Jejich převrat vyrostl z domácích kořenů a pokusy svlést vinu na Američany se musí zdát absurdní všem kdo viděl jak opatrné byly Spojené státy při stycích s Chile. Vojensko-technokratická vláda se pokusí stmelit strukturu společnosti kterou Allendova vláda roztránila. Bude to znamenat dočasnou smrt demokracie v Chile. Toho je třeba litovat, nesmí se však zapomenout kdo ji zavinil.

Nedělní "Observer" napsal: Svržení chilské vlády ozbrojenými silami a smrt prezidenta Allende jsou tragické události hned z několika důvodů. Počinání Salvadora Allende původně neznáchovalo, že jeho marxistická strana nebude potlačovat ostatní politické strany, a názory veřejného mínění bude-li zvolena. Za svého krátkého období poněkud slabé koaliční vlády, skutečně dovolil všem chilským politickým stranám a deníkům daleko více svobody než kdo jiný za podobné napjaté situace ve většině ostatních latinsko-amerických vlád. Jev však otázka, zda by se choval více tyransky, kdyby měl v parlamentě jasnou většinu. Je třeba říci, že neexistují žádné důkazy, že by tomu tak skutečně bylo.

Ve světě kolují dohady o tom, zda věčným zloduchem v tomto kontextu byly Spojené státy. Jak velký podíl měl Washington na Allendově pádu není jasné. Bylo by chybné svelvat hlavní vinu na Spojené státy, vždyť to nedělal ani Allende. Je ovšem pravda, že ani Washington a žádná jiná západní vláda, neměli příliš velký zájem na tom, aby Allendově vládě poskytl pomoc. Snad žádáme příliš, když tvrdíme, že Spojené státy, si mohli uvědomit jak nesmírně důležitý jim Allende mohl být, kdyby se k němu chovaly alespoň tak jako ke každé jiné chilské vládě. Je skutečně smutnou moderní tragédií, že tímto nedůstojným způsobem, podobně jako Dubček byl odstraněn člověk a vláda s tak velkým potenciálem.

Nedělní "Observer" přímo u tohoto komentáře přináší kresbu svého politického karikaturisty. Na níž je kříž se jménem Salvador Allende, pod křížem leží věnec a věnováním od Alexandra Dubčeka.

Vaclav Hrzan v českém vysílání Svobodné Evropy k tomu poznamenává :
 Nová chilská vojenská vláda oznámila, že od úterka, kdy byl svržen Salvador
 Allende zatkla asi 4.000 osob. Ministr vnitra armádní generál Bonilla měl te-
 levizní projev ve kterém řekl, že vláda zakročí proti všem extremistům a radi-
 kálním cizincům. Dopisovatel amerického deníku "New York Times" ve zprávě dato-
 vané v neděli píše, že jen 3 osoby byly popraveny podle staného práva. Nyní
 však se hovoří o větších počtech náhlých poprav.

Vdova po prezidentu Allendem, která přiletěla do Mexika letadlem
 na jehož palubě byl také mexický vlivy slaneč v Santiagu, vyzvala k protestu
 proti vojenskému převratu v Chile. Hortensie Allendova také řekla, že její
 manžel spáchal sebevraždu a to zbrani, kterou mu daroval kdysi Fidel Castro.

V řadě jihoamerických států se nyní ozyvají otázky jaké důsledky bu-
 de mít svržení vlády marxistického prezidenta Allendeho v zemích Latinské
 Ameriky. Podle názorů pozorovatelů ustal sice ozbrojený odpor proti vojenské
 vládě, není však zaručeno, že se v Chile brzy obnoví stabilní poměry. Zůstává
 tam problém vyhraněného konfliktu mezi politickými tabory a další problém ob-
 novy těžce poškozeného hospodářství. Svržení marxistické vlády v Chile změni-
 lo poměr sil v Latinské Americe. Bude to mít pravděpodobně vliv na některé ze-
 mě Latinské Ameriky jako Equador, Panama, Venezuela a Kolumbie.

Britský list "Daily Telegraph" dne 18.9.73 napsal o převratu v Chile :
 Kdyby se zarmoucení příslušníci nekomunistické levice trochu zamysleli, dospě-
 li by k názoru, že na politice dr. Allende není nic co by se střízlivým voli-
 čům v Británii a Francii mohlo zamlouvat. Podařilo se mu zvládnout Chile do nej-
 hlubší hospodářské krize v celých současných dějinách. Na této cestě ke zkáze
 dr. Allende porušil ústavu, pošpal zákony, demokratické instituce, kongres
 a soudy. Jeho vláda byla experimentem, který až to nebylo úmyslem dokázat, že
 marxismus nemůže přinést výsledky, nepoužívali násilí. V současné Chile mar-
 xismus zavedl jak šlendriánství tak násilí.

K o n f e r e n c e o b e z p e č n o s t i v E v r o p ě .

Teden před zahájením druhé fáze konference o bezpečnosti v Evropě se
 hlasí ze Svobodné Evropy o jejích vyhlídkách. Iávodní západoevropská myšle-
 nka o tom, že obě konference jak o bezpečnosti tak o vzájemném snížení sil
 ve Stře ní Evropě jsou navzájem spojeny. Je totiž nemyslitelné snižovat napě-
 tí a přitom nejednat o vzájemném snížení sil. Tento názor je označován maďar-
 ským nam.kin. jako. Buju jako jakási manévra mezi společného trhu. Mirovým
 rozhovorů o snížení vojenských sil v Evropě spojených s celoevropskou konfe-
 rencí o bezpečnosti a spolupráci by znamenalo, že bychom museli zavěry této ko-
 nference oddálit o několik let tvrdí Buja. Kozise si rovněž dali velký pozor
 na termin vyvažene snižování ozbrojenosti sil. Vyjednáváním z Varšavského paktu
 se podařilo v první fázi konference v Helsinkách, aby jednání o tom začelo z
 pořadu dne. Ie mě Varšavského paktu trváji na stále vyšší vojenské bojové při-
 pravenosti armád pokračuje Paul Korbert v článku pro britsky liberální deník
 "Guardian", že celý Varšavský pakt je přesvědčen, že to byla právě jeho rostou
 cí vojenská síla jež unutila Západu myšlenku uvolňování napětí. Každé síla na
 naše jednote představují z rukou mírového vývoje v Evropě řekl mluvčí čl. mín.
 obrany v tisku "Tribuna". Je naší povinností udělat vše možné k upevnění té
 to síly. Podobně je tomu i se svobodnější výměnou myšlenek, informací a osob.
 Tento západní požadavek je odmítnut jako nerealistický a provokativní a je dop-
 rovdzen voláním po zintenzívnění ideologické kampaně doma i v zahraničí. Zatím
 co Východ na zájem o širší výměny informací je proti všemu co by bylo proti su-
 varenitě soc. zemi, proti jejich zákonům a co by znamenalo intervenci do vnitř-
 ních záležitostí říká Buja. Polský žurnalista Iešek Wojna, kandidát ÚV vyzval
 své kolegy, aby se připravili na boj, který vznikne uvolněním napětí. Unutili
 jsou kapitalismu urditou formu mírového soutěžení řekl Wojna ve Varšavě na dů-
 čitném setkání novinářů. Po té co mir na našem kontinentě dostane formální za-
 kladnu kza, ideolog. soutěžení mezi oběma systémy válci vzrste. Musíme být za
 svou stranu na tento boj připraveni. Na Východě se proto stále zděračňuje, že
 aktivisté musí nejen chránit obyvatelstvo před západními vlivy, ale navíc za-
 nášet ideolog. boj do nepřátelského tábora.

Dne 17. 9. 1973 vysílalo radio BBC komentář svého spolupracovníka Anstola Goldberga o nastávající konferenci o bezpečnosti v Evropě.

První fáze konference v Helsinkách se vyznačovala především přípravami projevy ministrů zahraničí. Nyní však v Ženevě bude nutno opravdu jednat o všech problémech na jejichž vyřešení závisí další uvolňování napětí v Evropě. Konference se zhostí svého úkolu jestliže po jejím skončení bude méně příčin k obavám a usnadní-li se vzájemný styk mezi lidmi. Británie a ostatní západní státy přikládají těmto oběma věcem stejnou důležitost. Jsou také přesvědčeny, že skutečnou hodnotu v tomto směru mohou mít jen praktická opatření. Sovětský svaz má hlavní zájem, aby se vydalo nějaké prohlášení odmitající použití síly a garantující neporušitelnost hranic v Evropě. Británie a její evropští a američtí partneři, kladou značný důraz na to, že vydání takového prohlášení nesmí být jediný výsledek jednání.

O nejdůležitější praktické otázce týkající se evropské bezpečnosti a to o vzájemném snižování vojenského potenciálu se bude jednat koncem října ve Vídni. Pokud jde o bezpečnostní konferenci v Ženevě bude se zabývat jeno m opatřeními jež mají upevnit důvěru. To znamená např., že jednotlivé státy mají předem oznamovat plánované vojenské manévry a pohyby vojsk. Británie po dala návrh v němž se konstatuje, že nevysvětlené přeskupování vojenských oddílů vyvolává napětí. Kdyby se takové operace oznamovaly předem snížilo by to značně podezření a zabránilo by to různému nedorozumění.

O výměně informací a stycích mezi lidmi podaly návrhy různé státy. Británie navrhuje, aby se vydával mezinárodní časopis a aby se pořádaly v televizi mezinárodní diskuze o zahraničních záležitostech. Francie podala několik podrobných návrhů - v jednom z nich se upozorňuje, že je nutno zaručit svobodnou distribuci knih a publikací. Taková a podobná opatření se nesmějí považovat za pokus podvracení sovětské společnosti. Jejich cílem je zvýšit vzájemnou důvěru. Británie se domnívá, že nerozšíří-li se alespon poněkud styky na všech úrovních, nebude možno vytvořit prostředí, které by umožňovalo vytvořit evropským národům lidštější poměr. O všech těchto dalekosáhlých problémech se bude podrobně diskutovat. Proč tento účel bylo zřízeno 11 podvýborů a řešení problémů je-li vůbec možné jistě potrvá delší dobu.

Další třetí fáze o evropské bezpečnosti a spolupráci má mít jen jediný úkol - schválit dosažené výsledky. To však bude možné jen tehdy, jestliže se výsledků opravdu dosáhne. Mnoho lidí v Británii má na konferenci dosud skeptický názor a jeden vlivný britský list nedávno varoval vládu před falešným uvolněním, které by vyvolalo jen pocit nepřátelství vůči Svoětskému svazu. Takové obavy jsou zřejmě výsledkem silné reakce v Británii i jinde na Západě na zprávy, o zesílené persekuci sovětských disidentů. Nedomnívám se říká Anstol Goldberg, že hrozí nebezpečí, že by britská delegace v Ženevě podlehla nějakým ilusím. Oficiální postoj je opatrný a realistický. Britská vláda si přeje, aby se konference zdařila. A podmínkou takového zdaru je, že musí produkovat opravdu něco hodnotného a nejen omílat staré otkřepené fráze.

P ř í z r a k s t a l i n i s m u .

/Komentář švýcarského listu "Neue Zürcher-Zietung" dne 10.9.73/

Švýcarský list hovoří o ponurých scénách k které se tento týden odehrály v Moskvě a rozebírá zejména tiskovou konferenci s Jakirem a Krasinem, kterou označuje za další záměrné ponížení obou bojovníků za lidská práva v inscenovaných procesech. Je třeba se přát zdát ze v těchto procesech nehrálo falešnými kartami. Toto všechno vyvolávslo vzpomínku na obrazy hrůzné minulosti napsal švýcarský list a dodal k tomu. Honba na čarodějnice, kterou rozpoutaly sovětské úřady se dost dobře nerýmuje s obrazem t.zv. uvolnění, kterého se vládcí v Kremle tak vytvále dovolávají. Pronásledování vnitropolitických oponentů režimu za jejich pokusy navázat osobní styk s cizinci také znamená, že je málo naděje, že by z onoho bodu Evropské konference, který žádá výměnu idejí něco zbylo. Duch stalinismu nezmizel v Sovětském svazu nikdy, ani ne v období tání. Nyní se tento duch svévole a despotismu projevuje opět jasně a ve znamení zostřující se ideologické polemiky se Západem.

Také americký deník "New York Times" se v nedělním vydání znovu zabýval veřejným doznáním Jakira a Krasina. A hodnotí inscenované divadlo a oběma opo-
sičníky jako výsledek obav Kremlu před možnými následovníky. Americký deník k
tomu konstatuje, že tyto paralely s úspěšnými fraškami třicátých let jsou však
příliš nápadné, takže nynějším inscenacím není naprosto možno věřit. Deník
"New York Times" kritizuje v závěru neobyčejně ostře zvláště to co považuje
za nedostatečnou americkou angažovanost v této události. Dokonce projevuje ob-
avu, aby se prezident Nixon nestal příliš povolnou politikou vůči Sovětskému
svazu do ještě horší postí než se dostal aférou Watergate.

R o z h o v o r Andreje Sacharova se zahraničními novináři.

Andrej Sacharov ve svém bytě měl další rozhovor se zahraničními noviná-
ři, a budeme zde citovat z tohoto rozhovoru několik výňatků :

Podle moskevského dopisovatele listu "Washington Post" Keisera Sacharov
vykládal o tom jakým pozvolným vývojem dospěl z mladého nadějného vědce zabý-
vajícího se tajnými vojenskými projekty k proslavenému kritiku své vlády ve
věku zralém.

Před 20 lety dvatřicetiletý Sacharov se stal nejmladším členem ctihod-
né sovětské Akademie věd. Dostalo se mu okázalých poct za jeho příspěvek k
sovětskému programu nukleárních zbraní. Platil za jakési zázračné dítě. Měl
známé až ve vládních kruzích ačkoliv do té doby byl ve vládě neznámý, s ohle-
dem na to, že jeho práce na atomových zbraních byla naprosto tajná.

Potom však v r. 1968 Sacharov napsal a mezi sovětskými intelektuály roz-
šířil eseji o osobní svobodě jež později vyšla také anglicky. Za to zaplatil
svým zaměstnáním a také byl prohlášen za nespolehlivého, avšak jak prohlásil
ve svém bytě novinářům ničeho nelituje. Změnu ve svých názorech popsal těmito
slovy : "Když jsem před 20 roky začal pracovat na těchto strašných zbraních
byl jsem subjektivně přesvědčen, že je to právě pro mír a že dojde k vyrovnání
sil což bude na prospěch mému lidu a v podstatě i celému lidstvu. Pak se ovšem
v průběhu další doby, moje názory vyvíjeli a začal jsem postupně chápat zloči-
nný charakter nejen těchto pokusů, ale vůbec celého tohoto podniku a snažil
jsem se brát tyto okolnosti v širším měřítku a posuzovat lidstvo jak celek".
Sacharov konstatoval, že uveřejnění jeho eseje o svobodě vyjednávání v r.1968
představuje významný mezník ve vývoji jeho názorů. Jeho další vývoj byl umož-
něn i tím, že byl vyloučen zpráce na poli zbraní. Od té doby jsem se ocitl v
jiném světě, ve sféře jiných hodnot. Sacharov sdělil svým návštěvníkům, že též
i on přivedl vládu na myšlenku zákezu jaderných pokusů v zemském ovzduší.
Vzpomínal na svou kampaň v kruzích sovětské vlády. Mluvil s hrdoostí o tom, že
hrál jistou roli v tom, že se sovětská vláda stavěla k zákezu pokusů a k doho-
dě o tom kladně. Myslím, že je mi možno přičíst k dobru řekl novinářům, že v
roce 1962 jse přispěl k oživení starého návrhu presidenta Eisenhowera k čás-
tečnému zákezu nukleárních zkoušek i když nebylo možno se vyhnout problému
zákezu podzemních zkoušek. V r. 1961 jsem nadhodil tuto myšlenku jednomu čle-
nu vlády a jak víte smlouva tohoto druhu byla podepsána v r. 1963.

Od té doby co přestal pracovat na vojenských projektech Sacharov měnovat
velký čas problému občanských práv. Přiznal, že jeho vědecká práce tím trpěla.
Dodal však, že se přesto snaží držet krok s rozvojem nukleární fyziky. Akade-
mik Sacharov i nadále má místo v Lebeděvově ústavu fyziky v Moskvě. Dopisova-
tel listu "Washington Post" Robert Kaiser poznamenává k tomu, že ironií osudu
má Sacharov v ústavním semináři místo vedle dvou kolegů, kteří se připojili k
útokům proti němu. Ačkoliv byl Sacharov zahrnut poctami a finančními odměnami
přesto i nadále se málo stará o tyto hmotné věci. Nedávno oznámil, že své ús-
pory věnoval sovětskému Červenému kříži.

Nyní ve 52 letech tento muž, který podle vlastního vypřávení prošel dra-
matickou, ale postupnou názorovou změnou má zájem jen na jediné z obyčejných
věcí - pije totiž čaj po ruském způsobu miskou. Tvrdí totiž, že tímto způsobem
se čaj rychleji chladí.

Nezdařená kampaň proti Sacharovo v i
a Solženicynovi.

Z britského listu "Observer" vyjímáme : Jestliže sovětské orgány předpokládali, že Sacharova a Solženicyna umlčí neháněním strachu pak se zklamaly. Jestliže předpokládali, že je vyprovokují k vyhlášení stanoviska pak se jim to podařilo až příliš dobře. Epizoda vyvolala v Evropě, Americe i jinde velkou odezvu. Moskva očekávala reakci, podcenila její sílu. Dopisová akce měla vyzkoušet jak by cizina reagovala na to, kdyby se proti oběma disidentům zesáhlo, pak už si sovětské orgány nemohou nemlouvat, že následky nebudou vážné. Taková reakce může např. na nějakou dobu zpomalit pokrok na cestě k evropské bezpečnosti. A co horšího mohla by ohrozit líbáňky Nixon a Brežněvem. Kampaň už tak hodně poškodila snahy Sovětského svazu, že je rozumné mocnost. Moskva se oto usilovně snaží už od intervence v Československu. Není to možná žádná náhoda, že kampaň byla zastavena po kritice kancléře Brandta a po prohlášení americké Akademie věd, že její členové asi nebudou spolupracovat se sovětskými kolegy staneli se něco Sacharovovi a neb jiným. Také určité důvody, k domněnkám, že dopisová kampaň měla v Sovětském svazu opačný účinek než se počítalo. Lidé se ptají co to vlastně Solženicyn a Sacharov udělali, že zasluhují tak prudkého odsouzení. Obretní straničtí propagandisté nechtou dát uspokojivou odpověď. Bude třeba vymyslet něco konkrétního, než bude moci sovětskou veřejnost přesvědčit o oprávněnosti zákroku proti disidentům.

Delibor Žák ze stanice Svobodná Evropa se nad celým případem zamýšlí takto : Případ Sacharov - Solženicyn vyvolal značnou pozornost světového tisku takže unikl případ a dopisem jež dali západním novinářům v těchto dnech Pavel Litvinov a Boris Sljagin, členové protestního hnutí, kteří mají obe osobně jistou zkušenost s represivními opatřeními režimu. Pavel Litvinov je vnuk sovětského lidového komisaře zahraničí ve 30 letech. Zúčastnil se v r. 1968 demonstrace na Rudém náměstí v Moskvě proti ozbrojené intervenci v Československu. Byl odsouzen k nucenému vyhnanství na Sibiři a vrátil se do Moskvy podle amerického listu "Washington Post" letos na jře.

Boris Sljagin promoval jako filosof, pracoval v ústavu dějin umění a podepsal v r. 1968 protest proti zacházení s odpůrci režimu. Tím byl vyhozen ze svého dosavadního působiště.

Citujeme z tohoto dopisu ; v útocích na akademike Sacharova, kterými náš tisk jen hýří po celý týden není ani náznak toho co Sacharov opravdu prohlásil. Je to příznačné. V našem tisku by totiž Sacharovovy myšlenky stály za pozornost a zkušenosti, které sdělil by sotva nechali konokoliv lhostejným. To je citát z otevřeného dopisu členů sovětského protestního hnutí Litvinova a Sljagina. Vzhledem k tomu, že na Západě jsou Sacharovova prohlášení známá nejširší veřejnosti není tam lhostejnost k jeho případu, případu A. Solženicyna a vůbec k otázce svobody v Sovětském svazu. Konec konců apřelují Sacharov a Solženicyn, bojovníci za demokratizaci ve své zemi na svědomí Západu. Také tam najdeme nejrůznější odřtin, ale odezva je mimořádná. K jedním z důkazů patří poselství profesorů university z Mnichova předsedovi Nejvyššího sovětu Podgornému a gen. taj. Spojených národů Waldheimovi. Poselství vyjadřuje obdiv k Sacharovovi a sovětským vědcům, kteří slouží nebojácně pravdě. Podepsaní západoněmečtí fyzikové podali rovněž návrh, aby Sacharovovi byla udělena Nobelova cena míru. Prohlášení označuje první povinnost státníku moderního světa zaručit každému občanovi maximum osobní svobody. Poselství bylo uveřejněno v pondělí 17.9. a moskevská "Pravda" odsoudila mravní podporu jež poskytuje západní kruh, jmenovaným sovětským intelektuálům. Moskevská "Pravda" po několika-denním mlčení opět jmenovitě pranýřovala Sacharov a Solženicyna.

"New York Times" vyslovily názor, že při předcházejícím zastavení kampaňe proti dvěma nejznámějším členům sovětské intelektuální opozice což bylo spojeno s omezením rušení zahraničních rozhlasových stanic Moskva ustoupila před tlakem západního veřejného mínění, ale, že zatím zesílila znovu činnost domácích kritiků režimu. "New York Times" informují v té souvislosti o novém prohlášení sovětského skčního výboru lidských práv, které odsuzuje průběh nedávného procesu proti Jakirovi a Viktoru Krasinovi, a obhajuje právo na svobodu názoru.

Dva britské listy, komentovaly pobyt členů britské královské rožiny v Sovětském svazu a odsoudily sovětské vměšování vůči nezávislým osobám. Levicovou týdeník "Observer" napsal, že ani sovětska vláda nemůže považovat soukromou návštěvu královny manželky v Sovětském svazu jako jistou podporu. Velká Británie se velmi rozhořčila opatřením Sovětů jež mají vymítit všechny formy politického nesouhlasu v zemi. Britský týdeník k tomu dodal : kdyby Rusko zastavilo takřka šílenou kampaň proti Sacharovi a Solženicynovi mohlo by, tak ukázat, že tam existují podmínky civilizace.

Konservativní list "Sunday Telegraph" napsal, že Velká Británie jednala správně, když nereagovala na názsk presidenta Podgorného, že by Sovětský svaz uvítal návštěvu královny. List k tomu dodal : v nastávající fazi uvolnění bude ještě třeba mnohoz tvrdého jednání mezi Západem a SSSR o metodách kterými Kreml potlačuje nezávislé myšlení.

K i s i n g e r o zahraniční politice USA.

Takřka všichni političti pozorovatelé očekávají, že americký Senát schválí jmenování dr.Kisingera do funkce min.zahr.věcí ještě koncem tohoto týdne Dr.Kisinger vypovídal v Senátě v jeho zahraničně politickém výboru. Podrobně vyličil jak bude ve svém novém poslání postupovat. Komentátor Jean Albert si všimá v tomto komentáři názoru dr.Kisingera na zahraniční politiku. Citujeme:

Dr.Kisinger byl v zahraničně polit. výboru Senátu minulého týdne. Po krátkém všeobecném hodnocení hovořil o konkrétních politických problémech, ale vždy se znova a znova vracel k několika základním myšlenkám, které vyjádřil už v otevřiracím vyhlášení. Americká zahraniční politika vytrvá proto, že jí Američané nechovají jen v srdci, ale i v mysli. k dosažení těchto cílů designovaný min. zahr. předpokládá, že je třeba udělat několik základních kroků. Spojené státy musí nejdříve dosáhnout usmíření doma, aby mohly úspěšně postupovat v zahraničí. Bez toho, že by snižovala význam názorových rozdílů vláda musí podle dr.Kisingera získat větší účast na vytváření a uplatňování zahraniční politiky a to nejen v dohodě s kongresem, ale s celou zemí. Naše zahraniční politika nemůže být účinná řeal dr.Kisinger senátorům, když se na ní bude podílet jen malá skupinka odborníků. Musí se opírat o širokou n rod-ní základnu a musí se v ní odhážet hodnoty celé společnosti. Požaduje se o stý-k, že se zahraničím dr.Kisinger slíbil, že konstruktivně bude pracovat s partnery v Evropě a s Japonskem. Poszdějí na otázku senátorů dr.Kisinger odvětil, že třeba věnovat více pozornosti ekonomickým otázkám, ale napriek vážným problémům s platební bilencí, které vyplývají z vydržování početných amerických vojsk ve střední Evropě v, s, tovil dr.Kisinger přesvědčení, že jednostranné stáhnutí těchto sil by mělo katastrofální účinek na celou strukturu atlantických vztahů. Slíbil, že bude věnovat větší pozornost Latinské Americe a Africe. Hovořil o tom, že nedojde k jakékoliv změně v americké politice na Středním Východě v izraelsko-arabském sporu a vyhlásil, že očekává zvýšené americké úsilí o vyřešení tohoto konfliktu.

Jak se očekávalo většina výpovědí dr.Kisingera se týkala vztahů se Sovětským svazem a výhledů jaderného odzbrojení. Podle dr.Kisingera Státy si nemohou vybírat mezi bezpečností a spoluprací. To znamená, že by jednostranné americké snižování zbraní ničím nepřispělo k dohodě. To že Spojené státy předpokládají, že se takováto dohoda uzavře v r.1974 jak to začátkem tohoto roku uzavřel president Nixon a gen.taj.Leonid Brežněv.

V otázce spolupráce je dr.Kisinger pro to poskytnout Sovětskému svazu doložku o nejvyšších výhodách. Kdyby Washington Moskvě tuto doložku odepřel i kd, že předtím došlo k oboustranně výhodným ústupkům v, volalo by to vážné pochybnosti o možno tech dohodových ujednání. V této souvislosti senátoři kladli otázky o sovětské politice v m, otázkách vystěhování i o potlačení vnitřní opo-sice. Kisinger odpověděl, že Spojené státy budou vždy, na straně lidských práv ale prvním cílem musí být snížení nebezpečí válk,. Dodal, že USA se nikdy nesmíří s potlačováním lidských svobod, ale ve své oficielní politice nemíní zasahovat do vnitřní struktury jiných států.

D o l o ž k a o v ý h o d á c h p r o S S S R ?

Rozpočtový výbor americké sněmovny, bude rozhodovat o povolení doložky o nejvyšších výhodách při obchodování se Sovětským svazem. Henuš Hejný ze Svobodné Evropy si k této věci připravil tento komentář.

Rozhodnutí rozpočtového výboru o 25 členech by mohlo být změněno na plenárním zasedání sněmovny. Obchod mezi Spojenými státy a Sovětským svazem by se mohl rozvíjet i kdyby Sovětský svaz doložku nejvyšších výhod nedostal, ani problém sovětských dluhů by nebyl vysloven na překážku. Když se loni na podzim podepisovala americko-sovětská obchodní smlouva jednalo se rovněž i o tom jak má Moskva zaplatit Spojeným státům dluh ve výši 3 miliard dolarů za vojenskou a hospodářskou pomoc za II. světové války, podle zákona o půjčce a pronájmu a bylo dohodnuto, že Moskva nebude muset tento dluh splatit, když nedostane do r. 1974 doložku nejvyšších výhod.

e středu se bude hovořit i o jedné politické modalitě. Je to návrh senátora Jacksona a poslanců Wellsa a Venika, návrh s nímž předběžně vyslovila souhlas většina členů Kongresu, aby se doložka nejvyšších výhod Sovětskému svazu neposkytla dokud nedovolí všem svým občanům volně emigrovat. Původně šlo ov mnohých myslích členů kongresu dosud jde o židovské občan, Sovětského svazu jež jsou vystaveny ustavičnému šikanování, ale těm již Moskvu dovoluje emigrovat ve stále větších počtech. Je to jistě do značné míry i výsledkem t. zv. tiché diplomacie Washingtonu. Tedy výsledkem něčeho c Henry Kissinger designovaný min.zahr. považuje za mnohem účinnější než otevřený tlak jak jej navrhuje senátor Jackson, a poslanci Wellsa a Venik. Kissinger se v úterý dostaví na nevěřejnou schůzi rozpočtového výboru a bude se snažit tyto politiky přemluvit, aby zmíněný návrh zrušili nebo alespoň pozměnili. Přimochodem Kissingerovy argumenty by mohly, být dost přesvědčivé neb on sám je židovský emigrant z Evropy. Oč v podstatě nastřeďeční schůzi rozpočtového výboru Senátu půjde je širší důsledkem v hlasování o doložce nejvyšších výhod v souvislosti s pokračujícím uvolněním napětí.

P o m p i d o u v Č i n ě .

O společném komuniké z návštěvy francouzského presidenta v Číně referuje Sylvén Manžon, spolupracovník londýnské BBC.

Komuniké je spíše zbírkou zased než katalogem konkrétních dohod. A všeobecná prohlášení o zasedáních jsou obzvláště tak pečlivě formulována jako v tomto komuniké, se vždy dají vykládat podle libosti. V komuniké se praví, že se dosáhlo shody o zásadě, že všechny země st velké či malé a bez ohledu na společenské zřízení jsou si rovny a že obě strany respektují územní svrchovanost. Čína a Francie rovněž vyhlašují podporu tomu, aby mezinárodní problémy byly podle zásad národní svrchovanosti a bez cizích vměšování a že jsou proti hegemonii všeho druhu. Jinými slovy Francie je ochotna podporovat všeobecný přístup Číny k mezinárodním záležitostem, ale jen do určitého stupně. To, že se v komuniké neuvádí jména ani Spojené státy ani Sovětský svaz, ba nehovoří se ani o supervelmocích, znamená to, že Francie nechce být vtažována do protisovětské kampaně Pekingu. Stejně tak jako Číněse v hnuje zranujícímu anti-amerikanismu. Obě strany jsou zajedno v tom, že obě strany uvolňování napětí vítají, avšak nesmí být prý směšováno s nebezpečnou iluzí, že nebezpečí války je již odstraněno. Pokud jde o Evropu je jisté, že by Číňané chtěli mít v komuniké něco silnějšího a ostřejšího což by mohli použít proti Sovětskému svazu. Všechno ze Pompiduovy návštěvy nasvědčovalo tomu, že Peking přikládá velkou váhu, aby kolektivní obranné úsilí a i úsilí jednotlivých států západní Evropy nebylo oslabeno at už v důsledku konference o bezpečnosti Evropy, či politiky uvolňování napětí. Ale Čína se musela spokojit ve společném komuniké střídavější formulací.

Komuniké rovněž zaznamenává to, že Francie odmítá na rozdíl od Čín, podporovat nárok prince Sihanuka zůstatkovat jedinou zákonnou vládu v Kambodži. Toto odmítnutí je obdobou toho, když generál de Gaulle odm. tl ustoupit Stalinovu nátlaku, aby předčasně uznal Sověty podporovanou Lublinskou vládu jako jedinou zákonnou polskou vládu. Krátce řečeno protože jsou zeměpisně od sebe odděleny a nejsou tak silně vázány k sobě jako Evropa. Čína, která objasňuje svou nynější politiku a obav, že Sovětský svaz vstoupí do území jejího lidu potřebuje přátele a Francie je pro Čínu jednou z nejvýznamnějších západních zemí.

Z á p a d o ně m e c k o - p o l s k é v z t a h y .

Komentátor britského rozhlasu BBC Anton Logorecy píše :

Když před rokem západní Německo a Polsko navázaly diplomatické styky rozhodly, že o některých nevyřešených otázkách se bude jednat při dalších rozpravách. Jednou z hlavních otázek je přesídlování občanů německé národnosti do západního Německa. Západní Německo si už delší dobu stěžuje, že Polsko zpomalilo udělování výjezdních doložek. Minulý měsíc na příklad smělo vystěhovat jen 300 Němců, kdežto v roce 1971 se jich vystěhovalo měsíčně kolem 2000. Z polského hlediska jde o obtížný problém. Za prvé je třeba rozhodnout, kdo patří do kategorie polských občanů německé národnosti. Kromě toho mnoho uchazečů jsou kvalifikovaní dělníci jejichž odchod by byl pro polský průmysl velkou stratou. Jinou otázkou otravující západoněmecko-polské vztahy je vyplacení odškodného polským občanům, kteří byli za II. svět. války v nacistických koncentračních táborech. Minulý týden o tom obě strany znovu jednaly v Bonnu, kde rovněž připravovaly návštěvu západoněmeckého min.zahr. Schella v Polaku. Jde o důležitou návštěvu, protože má připravit půdu pro oficiální návštěvu Edwarda Gierka v Bonnu.

Ale mezi tím, kdy tyto návštěvy byly navrženy nastaly potíže s podepsáním západoněmecko-československé smlouvy dohodnuté letos v červnu. Západoněmecký kancléř Brandt odvolal návštěvu v Praze, když Československo nebylo ochotno vyhovět honské žádosti aby západoněmecké včev, slanství v Praze zastupovalo jak západoberlínské občany tak západoberlínské instituce. Protože toto odmítavé stanovisko Československa podpořila většina jiných východoevropských států, je třeba položit otázku zda neshody mezi Prahou a Bonnem neovlivní polsko-západoněmecké návštěvy. Tak pro západní Německo a Polsko, které vynaložily značné úsilí jež vyvrcholilo v prosinci roku 1970 historickým usmířením by to byl nešťastný vývoj.

Jejména Polsko má zájem, aby získalo od západního Německa dlouhodobý úvěr o nízkém úroku. O těchto věcech se jedná už nějakou dobu a oficiálně o nich hovořil před česka zahraničně-politické to výboru Spolkového sněmu křesťanský demokrat Schroder. Podle některých zpráv se nyní znovu zvažuje poskytnutí dlouhodobých úvěrů Polsku a jiným státům RVHP. a je jisté, že to bude jedním z hlavních návštěv Schellou, návštěvy v Polaku.

K o n f e r e n c e n e a n g a ž o v a n ý c h z e m í .

Západoněmecký list "Die Welt" napsal k jednání alžírské konference :

Je snadnější přijmout resoluci o imperialismu, kolonialismu a rasismu než se probírat k usnesením, která mohou mít politickou váhu. Politická garnitura shromážděna v Alžiru si řekla navzájem několik trapných pravd. Nejdůležitější a ta nejpřesnější výpověď spočívala v tom, že si několik šéfů vlád vzájemně vyčetlo to co přesně vědí, že totiž jejich neangažovanost je jen na papíře a že mají papíru cti nepřidava.

Netrvalo ani 20 let a slavné ideje několik vůdčích států je samo znehodnotilo. Nyníto bylo jen zasedání politiků, kteří zastupovali jen nspřeto konkrétní zájmy. Část z nich chce vydírat Západ, část vykonává tlak na Rusy a část stojí dávno na straně Pekingu neodvažují se to ale ukázat protože dosud potřebují pomoc Moskvy.

President Buamjedien shrnul výsledky konference neangažovaných zemí a ukázal na to, že rozporů jsou dosti značné a že ani nejbohatší z neangažovaných poskytují chudým velmi málo. Citují : "není darů ani od přátel".

Z p r á v y .

Dr.Kisinger zastal Sovětskému svazu střední cestou politování nad zacházením s odpůrci režimu. Kisinger učinil toto prohlášení před zahraničním výborem amerického Senátu, který skouma návrh presidenta Nixona o doložce nevyžádání výhod pro Sovětský svaz. Senátor Govern demokratický kandidát na úřad presidentu se zeptal Kisingeru zda Spojené státy naznačují Sovětskému svazu, že přehlednou pronásledování umělců a vědců nahradou za další jednání o odškodnění a jinou diplomatickou zlehčitosti. Kisinger na to odpověděl, že Spojené státy uznávají Sovětskému svazu právo na to, aby se vyjádřil o svých požadavcích, protože by to podporovalo politické usmíření v této záležitosti.

Západoněmecký sociálně-demokratický předseda výboru Georg Ackermann řekl, že výbor zaslal dopis 17 členům Evropské rady. Výbor se na ně obrací se žádostí, aby na Evropské konferenci o bezpečnosti, která má pokračování 18. září v Ženevě, se zasadily o to aby vztahy mezi různými politickými systémy byly zabezpečeny opatřeními pro zázruku svobody vyjednávání v evropských zemích na základě Evropské konvence o lidských právech.

Mluvčí mezinárodního Červeného kříže oznámil, že zatím nedošla formální žádost o inspekci v sovětských ústavech pro duševně choré od nukleárního fyzika Andreje Sacherova, ani od kohokoliv jiného. Mezinárodní Červený kříž je prý ochoten navštívit osobně tyto místa ve všech zemích jež tuto kontrolu dovolují. Východoevropské země v minulosti následně protestovali proti tomu, neboť považují zacházení a vězňi za vnitřní záležitost.

Západoněmecký ministr zahraničí řekl, že spor, který se objevil na konferenci v Helsinkách v podstatě trvá dál. Východoevropské státy žádají co nejrychlejší dohodu o programovém bodu číslo 1 - jinými slovy o prohlášení, které by potvrdilo status quo v Evropě. Západní státy zdůrazňují požadavky, které se týkají svobodnějšího toku informací a odstranění bariér mezi lidmi obou částí Evropy. Mluvčí několikrát řekl, že třetí a konečná fáze konference se bude moci sejít jen tehdy jestliže se dosáhne pokrok i v této oblasti.

Předseda organizace Amnesty International John McBraine bývalý ministr zahraničí Irské republiky pojedí za několik týdnů do Moskvy k rozhovorům o lidských právech se sovětskými úřady. Amnesty International je organizace hájící zájmy politických vězňů. Její mluvčí prohlásil na tiskové konferenci, že John McBraine o otázkách lidských práv již začal hovořit na své loňské návštěvě v Moskvě. Podle mluvčího se ze zkušenosti ví, že podobné rozhovory pomáhají politickým vězňům za předpokladu, že se za tyto kontakty stavi světové veřejné mínění. Organizace Amnesty International odhaduje, že v Sovětském svazu je přinejmenším 10.000 lidí vězněno za své přesvědčení. Rada organizace jež právě skončila zasedání ve Vídni, vyslovila znepokojení nad nedostatkem názorové svobody v Sovětském svazu a také obav, o osobní bezpečnost disidentů a vědce dr. A. Sacherova.

Podle zprávy Reutherovy tiskové kanceláře ze Spojených států Izrael je proti přijetí východní o Německa do Spojených národů s odůvodněním, že východní Německo odmítá zaplatit odškodné židovským obětem nacismu a že vede protizraelskou politiku na středním Východě.

Ve švédských parlamentních volbách vítězí opět strana sociálních demokratů Olafa Palmeho a ponechává si vedení státu ve svých rukou rovněž díky i komunistické straně Švédska jež opět zvýšila své hlasy.

Generál Bonilla ministr vnitra nové chilské vojenské vlády prohlásil v televizi, že v pouličních bojích po svržení vlády presidenta Allendeho bylo v Santiagu zatčeno 4.000 lidí. Budou souzeny vojenskými tribunály a budou mít právo na obhajobu. Generál dodal, že většinou jsou to lidé nevinní jenže úřady si nemohly dovolit dělat chyby. Potrvá nějaký čas než se zjistí kdo je a kdo není vinen. Vojenský režim mezitím oznámil, že političtí uprchlíci žijící v Chile jichž je prý přes 10.000 se budou těšit plně zákonné ochraně.

Předseda kubánské vlády dr. Castro obvinil Spojené státy, že podnikli vojenský puč v Chile. Na krátké zastávce v Dillí na cestě domů ze severního Vietnamu dr. Castro prohlásil, že USA zerazily půjčky vládě presidenta Allendeho a nepřestaly udržovat těsné styky s chilskou armádou. Castro také řekl, že Cuba je ochotna poskytnout útočiště uprchlíkům z Chile.

Rhodéské úřady oznámily další hrozný únos školních dětí neznámými teroristy. Na rhodéském severovýchodě unesli terori té minulou středu přes 60 dětí, ale rhodéské bezpečnostní odily jich většinu zabránili. Teroristé unesli děti z vesnic poblíže hranic s Mosambikem a rhodéské úřady teprve teď oznámily podrobnosti o únosu a o záchraně akci. Zato v červnu unesli teroristé 300 dětí z téže oblasti, ale většina jich byla rovněž zachráněna.

Dva Australané jeli do východního Berlína dodávkovým vozem. Když východoněmecký celník vůz prohlédl, našel v něm západní noviny a magnetofon. Oznamil jim, že tyto věci nesmějí odvézt do východního Berlína a musí se s nimi vrátit na Západ. Když se ale Australané chystali k návratu východoněmecký celník skočil do vozu. V západním Berlíně uslyšeli Australané hluk vzadu ve svém voze a uviděli tam východoněmeckého celníka, který požádal západoberlínské úřady o politický asyl.

Osud asi 300 politických vězňů v Sovětském svazu si vzala za své organizace Amnesty International. Koncem týdne organizace odpověděla na politické poselství občanů ze společnosti pro lidská práva v Sovětském svazu. Byl mezi nimi Andrej Tvrdochlebov, který přede 5 lety pomohl dr. Sacharovovi založit v Sovětském svazu hnutí za občanská práva.

K u l t u r n í u d á l o s t i .

z S S S R

Pobyt sovětského spisovatele Andreje Siňavského s manželkou ve Francii je radostnou zprávou pro ty, jež měli obavy o jeho osud a kteří opravdu po propuštění z vězení mohli považovat jeho svobodu za zázrak. Rozhodnutí se pro exil 48-letého sovětského spisovatele nemůže zůstat bez ohlasu na další vývoj sovětské literatury, ke které přináší. Tak jako československá socialistická literatura jež vedle proskribovaných domácích spisovatelů jako je Veculík, Kohout, Kundera má spisovatele v exilu - Škvorecký, Šotola, Antonín Liehm, Fleischmann tak i Siňavský bude reprezentovat tu část sovětské literatury jejímž nejvýznamějším předstevitelem je Solženidyn, a která je odsouzená k mlčení ve své vlastní zemi. V další části svého článku Pierre Dieux píše, že Siňavský si zvolil originální způsob jak osvětlit vet realitu a to uch,lováním se k fantastickému a grotesknímu. Na závěr píše zvolit si exil znamená zvolit si komunikaci idejí a výměnu mezi kulturami.

Š t ě s t í z a 2 0 l e t .

Na londýnském filmovém festivalu se před dvěma roky objevil francouzský dokumentární film Alfreda Knoblera "Štěstí za 20 let". Tento týden byl zařazen do programu jednoho londýnského premíerového kina. Ist "Guardian" to předznamenává rozhovorem s Knoblerem.

"Štěstí za 20 let" je název vyjikačícího dokumentárního filmu o tragickém údělu Československa od konce II. světové války. Zobrazujícího vytvoření první komunistické vlády, útlak Stalinské éry a nešťastný konec nezdařeného úsilí jímž se, značovalo Pražské jaro 1968. Téměř všechen materiál shromáždil pařížský tvůrce filmu Alfred Knobler z českých filmových archivů, a stříhal ho pak ve Francii.

Redaktor listu "Guardian" Derek Malcom byl nedávno s Knoblerem a na otázku jak se mu podařilo přelstít Husákovu vládu, aby mu umožnila přístup k tomu- to provokativnímu materiálu Knobler odpověděl: "Nebyl by jste tak překvapen, kdybyste chápal jak pracuje komunistická byrokracie, kdybyste rozuměl logice stranického aparátčíka. Navštívil jsem Prahu v říjnu 1969, z mého hlediska to není film o politice, je to film o lidech. Film o propasti mezi nadějí a realitou. O tom jak je možné, aby se o té nejhorší formě tyranie mluvilo jako o svobodě. Na tuto otázku se nepokouším odpovídat. Popisuji jen to co se stalo."

Derek Malcom pak poukazuje na to jak za Stalinské éry, která pak vyvrcholila obudným procesem s Rudolfem Slánským, který Knoblerům film tak významně zachycuje musel československý lid ztratit veškerou víru v to co se předstevuje pod pojmem ideální svobody. Knobler na to odpovídá, že neztratil ani po těch strašných událostech. Ideál ne němž lpí. Jak všichni víme i Arthur London zůstal komunistou po celou dobu persekuce. Knobler dále říká: "Snad se zdá nepochopitelné, že manželky jak Londona tak Slánského napsaly veřejné dopisy jež své muže odsoudily. Důvod je jednoduchý - byly komunistkami. Komunistus byla jejich naděje. Skutečnost však tuto nadějí popírala z toho důvodu bylo lépe, když se všechno dávalo za vinu zrádcům i selhání samotného komunismu. Když jste si to v duchu uvědomoval nemohl jste to navenek přiznat. Dnes za Husákovy Režie musíte vyplnit dotazník, když chcete dostat práci. Odpovídat na otázky zda si myslíte, že Rusové jsou nejlepšimi přáteli Československu, zda souhlasíte s tím že k intervenci došlo ve jménu socialismu.